

Orhan Duru'nun *Az Roman*'ı Üzerine Bir İnceleme

A Review of Orhan Duru's *Az Roman*

Emine AYAN¹

¹Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adana, Türkiye

ORCID: E.A. 0000-0003-2132-5587

ÖZ

Modern Türk edebiyatının öne çıkan yazarlarından biri olan Orhan Duru (1933-2009) kaleme aldığı öyküleri, denemeleri, çeviri ve uyarlamaları, çeşitli konulardaki kitapları ve ölümünden sonra yayımlanan *Az Roman*'ı ile çok yönlü bir yazınsal kimlik taşır. Üretken bir yazar olduğu anlaşılan Duru, 1950'den sonra yoğunlaşmaya başlayan edebî faaliyeti ile edebiyat dünyasında tez zamanda adını duyurur. Gazetecilikle birlikte öyküye yönelen yazar, 1953'te yayımlanan "Kadın ve İçki" adlı ilk öyküsünden sonra *Mavi*, *Evrım*, *Yeni Ufuklar*, *Pazar Postası*, *Yelken* ve *Dost* dergilerinde yazınsal faaliyetini sürdürür. Leyla Erbil, Demir Özlü, Vüs'at Orhan Bener gibi tanınmış isimlerle birlikte 1950 kuşağı öykücülerinde yerini alan Duru, kaleme aldığı kimi öyküleri ile çeşitli ödüller kazanarak edebiyat dünyasında ses getirir. Yazarın bütün öyküleri *Sarmal: Bütün Öyküleri I* (2011) ve *Boğultu: Bütün Öyküleri II* (2011) adlı kitaplarda toplanarak yazın dünyasına sunulur.

Az Roman, Orhan Duru'nun sağlığında iken yazmaya başlayıp ölümü ile yarım kalan ancak asistanı Burak Fidan'ın girişimi ile 2012 yılında edebiyat dünyasına kazandırılan romanıdır. Kurgusu ve içeriği ile deneysel bir nitelik taşıdığı anlaşılan roman anlatı içindeki anlatı formu ile çok katmanlı bir yapı taşır. Otobiyografik kurmacanın belirgin olarak varlığını hissettirdiği romanda imgesel bir mekân olarak dikkati çeken *Kıyak Otel*'de geçenler anlatılır. Bu bildiride Orhan Duru'nun söz konusu romanı analiz edilerek yazarın romancı kimliğine ışık tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Orhan Duru, öykü, roman, *Az Roman*, kurgu, içerik.

ABSTRACT

One of the prominent author of modern Turkish literature, Orhan Duru (1933-2009) has a versatile literary identity with his short stories, essays, translations, adaptations and books on various subjects, including his posthumously published *Az Roman*. Duru who is understood to have been a productive writer, makes quickly his name known in the literary world with his literary activity that started intensifying after 1950. The author had turned to short stories through journalism and continued his literary activities in the magazines *Mavi*, *Evrım*, *Yeni Ufuklar*, *Pazar Postası*, *Yelken*, and *Dost* starting with his first story titled *Kadın ve İçki* published in 1953. Duru took his place among the storytellers of the 1950s together with well-known names such as Leyla Erbil, Demir Özlü, and Vüs'at

Başvuru/Submitted: 25.05.2021 **Kabul/Accepted:** 28.08.2021

Sorumlu yazar/Corresponding author: Emine AYAN (Arş. Gör. Dr.) Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adana, Türkiye. E-posta: eayan333@gmail.com

Atıf/Citation: Ayan, E. (2022). Orhan Duru'nun *Az Roman*'ı üzerine bir inceleme. Korkmaz, F. (Ed.), *9. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 131-142). <https://doi.org/10.26650/PB/AA10AA14.2023.001.011>

Orhan Bener, winning various awards with some of the stories he'd written and making a name for himself in the literary world. All of the author's stories have been collected and presented to the literary world in the two books *Sarmal: Bütün Öyküleri I* (2011) and *Boğultu: Bütün Öyküleri II* (2011).

Az Roman started being written while Orhan Duru was still alive, but was left unfinished upon his death. However, it was turned into a novel that was brought to the literary world in 2012 with the initiative of his assistant, Burak Fidan. The novel is understood to have an experimental nature with its fiction and content and carries a multi-layered structure with its narrative form. The autobiographical fiction makes its presence felt distinctly in the novel and tells about the events that take place in the *Kıyak Hotel*, which draws attention as an imaginary space. This article will analyze Orhan Duru's novel and shed light on the identity as a novelist of the author.

Keywords: Orhan Duru, short story, novel, *Az Roman*, fiction, content

Giriş

Türk edebiyatının tanınmış isimlerinden biri olan Orhan Duru, gazeteciliği, eleştirmenliği, çevirmenliği, öykü, roman, deneme gibi yazınsal türlerdeki edebi faaliyetleri ile ömrü boyunca yazı ile hemhâl olmuş bir isimdir. Hep bir yerlere kaçmak istediği ama nereye kaçacağını bilemediği çocukluğundan beri tek mutluluğunun sözcüklerle oyun olduğunu (Edgü, 2021, s. 55) dile getiren Duru, hem Türk hem de Batı edebiyatına ilgi duyan bir yazardır. Resimli ve polisiye romanlarla başlayan ilk okuma deneyimlerinin ardından lise sıralarında edebiyat öğretmenlerinin etkisiyle Türk edebiyatını öğrenen yazar, aynı zamanda başta Voltaire olmak üzere içinde bir devrim yarattığını dile getirdiği klasikleri okumuş (Duru, 1994, s. 21) ve okuma alanını daha da genişleterek çağdaş dünya edebiyatının en iyi örneklerini kimi zaman kendi dillerinden okuma olanağı bulmuştur. (Duru, 1994, s. 22)

Edebi serüvenine şiirle¹ başlayan ancak adı kaleme aldığı öykülerinin uyandırdığı akislerle² aralarında Ferit Edgü, Demir Özlü, Vüs'at Orhan Bener, Nezihe Meriç, Adnan Özyalçiner, Erdal Öz, Bilge Karasu, Leyla Erbil gibi sanatçıların yer aldığı 1950 kuşağı öykücülerini³ arasında anılan Duru, gerek öz gerekse biçim olarak yeni arayışlara kapı aralayan bir yazardır. 1950 kuşağını hoşgörüsüyle yönlendiren büyük bir hümanist addettiği Vedat Günyol'un ve Türkçeye gösterdiği özen ile Nurullah Ataç'ın üzerinde büyük etkisi olduğunu (Özyalçiner, 1998, s. 4) ifade eden yazarın öykücü kimliğinin oluşumunda Sait Faik Abasıyanık kılavuz olur. İlk öyküsü "Kadın ve İçki" adıyla 1953 yılında *Küçük Dergi*'de yayımlanan, sonrasında *Yeni Ufuklar*, *Seçilmiş Hikâyeler* ve *Pazar Postası* gibi dergilerde öyküleri yayımlanmaya devam eden Duru, ilk yazdığı öykülerin sıradan ve basit güncel olayların birikimi gibi anlatılar iken bilhassa "Alemdağ'da Var Bir Yılan" adlı kitabındaki Panco'lu dört beş öyküsü ile Sait Faik'in sonraki öykülerinde onu yeni aramalara yönelttiğini (Özyalçiner, 1998, s. 4) belirtir. Dolayısıyla Sait Faik'in yazın anlayışı, Orhan Duru'nun yazınsal serüvenini şekillendiren bir dönüm noktası niteliği taşır. Batı'dan özellikle Paris kaynaklı esintiler, Sartre ve Camus'nün İkinci Dünya Savaşı sonrası estirdiği varoluşçuluk havası, Dostoyevski ve Franz Kafka (Duru, 1996, s. 146) Orhan Duru ile birlikte 1950 kuşağının beslendiği ana damarlardır. "Bambaşka bir öykü anlayışı ve yeni bir söylem" (s. 147) arayışı ile yola çıkan Duru (1996), 1950 kuşağı olarak öykücülükte yeni bir atılım gerçekleştirdiklerini ve bu atılımla kendilerinden sonraki kuşakların önünü açtıklarını (Duru, 2008, s. 25) dile getirir. Okuduklarıyla ve yazdıklarıyla yaşadığını

- 1 Duru kendisi ile yapılan bir söyleşide şiirle ilgili serüvenini şu cümleleri ile açıklar: "Orhan Veli'nin ve onun arkadaşları Oktay Rifat ile Melih Cevdet Anday'ın şiirleri geleneksel eğitimle bize öğretilenlerin dışına çıkmamızı sağladı. Başlangıçta şiirle uğraşardım. Lise sıralarındaki en iyi arkadaşım rahmetli Oğuz Arıkanlı da şiir yazardı. Sonradan gazeteci olan Cemalettin Ünlü de gümbür gümbür Nazım Hikmet okurdu bize. Niye düzyazıya geçtiğimi, şiiri hangi noktada bıraktığımı anımsamıyorum. Geçenlerde Hilmi Yavuz bir buluşmamızda bana bir şiir okudu. Hiç yabancı gelmeyen bir şiir. Ama kimin olduğunu çıkaramadım. Sonunda Yeni Ufuklar Dergisi'nde yayımlanmış bir şiirim olduğu ortaya çıktı." (Özyalçiner, 1998, s. 1)
- 2 Orhan Duru'nun "Ağır İşçiler" adlı öyküsünün 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı ödülünü, *Sarmal* adı ile yayımlanan toplu öykülerinin 1996 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü, *Fırtına* adlı kitabının ise 1998 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanması Orhan Duru'nun Türk edebiyatında uyandırdığı aksin göstergesidir.
- 3 Jale Özata Dirlikyapan'ın (2010) *Kabuğunu Kıran Hikâye Türk Öykücülüğünde 1950 Kuşağı* adlı kitabında ve *Adam Öykü* dergisininin 1996 tarihli 2. sayısında "Dönence / Öykücülüğümüzde 1950 Kuşağı" başlığı altındaki kısımda 1950 kuşağı Türk öykücülüğüne ilişkin ayrıntılı bilgi yer almaktadır.

(Duru, 2015, s. 166) ifade eden, dolayısıyla edebiyata tutkun olan yazar, öykülerinin⁴ yanı sıra çevirileri⁵, deneme⁶, anı⁷ gibi edebi türlerdeki kitapları ve farklı alanlarda kaleme aldığı yapıtları⁸ ile Türk edebiyatına sunduğu geniş yelpaze ile dikkati çeker.

Az Roman, Orhan Duru'nun Burak Fidan tarafından 2012 yılında okur ile buluşturduğu romanıdır. Duru'nun gençlik mektuplarından anlaşıldığına göre yazar yıllar öncesinde bir roman yazmayı tasarlamış ancak o yıllarda bunu gerçekleştirememiştir. Yazarın Ferit Edgü'ye yazdığı 1960 tarihli mektubunda bir roman yazmayı düşündüğünü ancak o gücün kendinde olmadığını (Duru, 2015, s. 82) dile getirdiği görülür. Orhan Duru'nun (2015) o yıllarda roman konusundaki çekimser tavrını 1959 tarihini attığı bir günlüğünde romana ilişkin dile getirdiği “Romanlarda ustalık birtakım kişiler ve tesadüfler yaratmaya bağlı. İş koyunca böyle ortaya. Çok kolay. Ama gel gör ki - kendi kendime de itiraf ediyorum - bunu yapabilmek için büyük hayat denemeleri, kısacası çok görmek geçirmek gerek.” (s. 164) şeklindeki düşünceleri açığa vurur. Duru bu tarihten yıllar sonra 1997 yılında kendisi ile yapılan bir söyleşide benzer şekilde her zaman roman yazmak istediğini ama roman yazmak uzun soluk gerektiren bir iş olduğundan hiçbir zaman kendinde o gücü ve zamanı bulamadığını (Batmankaya, 1997, s. 20) dile getirir. Yazarın 2012 yılında okur ile buluşturulan *Az Roman*'ı da Burak Fidan'ın girişimi ile yazılır. Fidan kendisi ile yapılan bir söyleşide Orhan Duru'nun romanı kendisinin ona yıllar önce tuttuğu bir günlüğe altı çizili olarak yer alan “Az Roman neden olmasın?” şeklindeki kısa notu hatırlatması (Güntan, 2013, s. 14) üzerine yazmaya başladığını belirtir. Duru'nun da (2007) bizzat *Dünya Kitap*'ın 26 Ekim 2007 tarihli sayısında romanın girişimini üstlenenin ve fikir babasının Burak Fidan olduğunu (s. 12) vurguladığı görülür.

Bu bildiride Orhan Duru'nun *Az Roman*'ı kurgusal ve özsel olarak analiz edilmiş ve ulaşılan veriler ışığında yazarın romancı kimliği açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Literatürde Orhan Duru'ya ilişkin yapılan çalışmaların⁹ daha ziyade öyküleri ya da muhtelif türlerde kaleme aldığı eserleri üzerine oluşu ve birkaç değerlendirme yazısı¹⁰ ile söyleşilerde değinilen kimi bilgilerin dışında romanına ilişkin ayrıntılı bir analizin bulunmayışı, çalışmanın ortaya çıkmasındaki temel etkidir.

4 *Bırakılmış Biri* (1959), *Denge Uzmanı* (1962), *Ağır İşçiler* (1974), *Yoksullar Geliyor* (1982), *Şişe* (1989), *Bir Büyülü Ortamda* (1991), *Sarmal: Toplu Öyküler* (1996), *Fırtına* (1997), *Yeni ve Sert Öyküler* (2001), *Düşümde ve Dışında* (2003), *Kazı* (2006), *Küp* (2008), *Sarmal: Bütün Öyküleri I* (2011), *Boğultu: Bütün Öyküleri II* (2011).

5 *Sierra Madre'nin Hazineleri* (B. Traven), *Gizli Tarih* (Prokopius), *Çağdaş Fizikte Doğa* (Werner Heisenberg, Vedat Günyol'la birlikte), *Amerika* (Ginsberg ve Ferlinghetti, Ferit Edgü'yle birlikte), *Durdurun Dünyayı İncecek Var* (Antony Newley ve Leslie Bricuss), *Sınırdaki Ev* (Slawoïr Mrozek), *Üzbik Baba* (Alfred Jarry'nin Kral Übü'sünden).

6 *Hormonlu Kafalar* (1992), *İstanbulun* (1995), *Tango Geceleri* (1999), *Durgun ve İşsiz* (2004), *Öykü Yazmanın Sırları* (2008).

7 *O Pera'daki Hayalet* (1996, Sezer Duru'yla birlikte).

8 *Kıyı Kıyı Kent Kent* (1977), *Kıyas-ı Enbiya* (1979).

9 Nesrin Mengi (2009) Orhan Duru'nun İstanbulun ve Tango Geceleri Kitaplarında “Kent”in Görünümleri, *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 4, 52-63; Gökhan Reyhanoğulları (2011) *Orhan Duru Hayatı-Eserleri-Sanattı*, Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya; Gökhan Reyhanoğulları (2012) Türk Edebiyatının İlk Bilim-Kurgu Öyküleri ve Orhan Duru, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/3*, 2183-2197; Nazlı Memiş Baytımur (2012) *Orhan Duru Öykülerinde Yapı ve İzlek*, Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ; Fatih Aslan (2013) Orhan Duru Öyküselliğinde Sembolik Dil ve Yinelemeler, *Erdem*, 65, 59-70; Gökhan Reyhanoğulları (2014). Gerçeküstüçülük ve Orhan Duru'nun Öykülerine Yansıması, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3, 267-291; Gökay Durmuş (2018) Orhan Duru'nun İlk İki Öykü Kitabında Birey ve Toplum, *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 6/12, 283-299.

10 Yekta Kopan (2012). *Az Yaşam Üstü Az Roman*, <https://filucusu.yektakopan.com/az-yasam-ustu-az-roman/>. Nazan Maksudyan (2013) *Dilbaz Defter* <http://www.sabitifikir.com/elestiri/dilbaz-defter>.

Orhan Duru'nun *Az Roman*'ı Üzerine Bir İnceleme

Az Roman, Orhan Duru'nun ölümü (2009) ile yarım kalmış; 2012 yılında yazarın asistanı ve yakın dostu Burak Fidan tarafından yayımlanmıştır. Demir Özlü¹¹ vasıtasıyla Orhan Duru ile bir araya gelen Fidan, 2005 yılında yazarın hastalığı esnasında tanıştığı ve kısa sürede asistanı olma fırsatı yakaladığı (Fidan, 2009, s. 4) Duru'yu *Az Roman*'ı yazmaya teşvik eder. Her ne kadar Duru (2007) Burak Fidan'ı “Ortak yazın ürünü vermek. İşte amacımız bu. *Az Roman* ortak çalışmanın bir ürünü olacak. Şimdiden *Az Roman*'ı selamlıyoruz... Ortak yazış eğilimi bize verimli uzantılar getiriyor. Biz de bunu deniyoruz.” (s. 13) şeklindeki cümleleri ile romanın ortak yazarı olarak ilan etse de Fidan, romanın ortak bir çalışmanın ürünü olmayıp tamamen Orhan Duru'ya ait olduğunu (Ergülen, 2013), kendisini ise yalnızca romanın yazım sürecindeki bir “roman işçisi” (Güntan, 2013, s. 14) olarak konumlandığını vurgular. Fidan bu işçiliği şöyle tanımlar:

“Orhan Duru o müthiş mizahıyla beni “muavinim” diye tanımlardı bazen. Bir minibüs düşün. Nereye gideceğimizi Orhan Duru biliyordu. Yolcular da birtakım hayaletlerdi. Hayaletlerle birlikte anılar, düşünceler, olaylar ve düşler de vardı minibüste. Ben bir işçiydim. Bir muavin olarak roman işçisi. Ayrıcalıklı bir işçi. Çünkü gün bitip de yolcular gidince ikimiz kalıyorduk minibüste. Bu çok ama çok güzel deneyimdi.” (Özübal, 2013)

Yazım serüveni dikkate alındığında *Az Roman*'ın yoğun ve bilinçli bir çalışmanın ve aynı zamanda Orhan Duru'nun hastalığı dolayısıyla zorlu bir sürecin ürünü olduğunu söylemek mümkündür. Bir yandan hastalığı ile mücadele eden Duru, öte yandan Fidan'ın (2012) deyişiyle yazarak, okuyarak, notlar alarak geçen günlerinde her şeyi azar azar *Az Roman*'a ekler. (s. 8-9) Duru'nun yıllar önce tuttuğu bir not ile kıvılcımlanan roman, giderek kurgusal bir inşa halini alır. Bizzat tanığı olarak Fidan (2009) romanın doğuşunu ve yazım sürecini şu cümleleriyle anlatır:

“Bir gün en eski defterlerin eskizlerine gömülmüşken, neredeyse okunaksız bir sayfanın köşesine iliştirilmiş, açıklamasız, tek başına bir not gördüm... Bunu notun sahibiyle paylaştığım zaman *Az Roman* düşüncesi onun aklında, yattığı uykudan uyanmaya başlamış oldu. Henüz yazılmış hiçbir metin yokken *Az Roman*'ı hakkında düşünmeye başladı. Düşünme eyleminin uçuşup kaçışan kimyasını usta bir yazar olarak çok önceden anladığı ve bunu bir yazar alışkanlığı haline getirdiği için neredeyse uykusunda bile notlar alıyordu. Artık işimiz gece yarılara kadar aldığı bu notları “Dünyanın Bütün Sabahları”nda okuyup, birçoğunu acımasızca

11 Özlü (2013) Cumhuriyet Kitap'ta yer alan “Yaşama Hiçlik Arasındayken” başlıklı yazısında bu tanışmayı şöyle anlatır: “*Az Roman* üzerine yazdığım nota, Duru'nun rahatsızlığından söz ettim. Bu sinsice gelişmiş hastalık onun bacaklarını zayıflatmıştı. Bu zayıflama sonra da sürecek, onun yürüyüşünü giderek zorlaştıracaktı. Bu yüzden İstanbul'da olduğum dönemlerde, arada bir, evine uğrayarak, onu mahalledeki kahvelere çıkarmaya çalışıyordum. Cihangir! Kahvehaneleri bol bir semti... Caminin yanındaki kahveye dört beş metre kadar uzaktan baktık... Sağ tarafta ön sırada olan bir küçük masada, sarı saçlarıyla göze çarpan şair Lale Müldür, yanında genç, iri olmayan birisiyle oturuyordu... Duru'yu yönlendirdim. Böylece Müldür'ün masasına oturduk. İşte oradaydı o ufak tefek genç adam. Orhan Duru yazarken bilgisayarını pek de kullanamaz olduğunu söyleyince, hemen “ben yardım edeyim” diyen de oydu. Ne para istiyordu, ne bir şey. O akşamüzeri Orhan'ın yakında olan evine gittiler. Sanırım hemen de çalışmaya başladılar. Bu dostluk, çalışma arkadaşlığı böyle doğdu. Burak'ı kuşkusuz kahveye Lale Müldür getirmişti. Onu orada cami altındaki kahvede Orhan Duru ile bir araya getiren, Beyoğlu'ndaki Baylan Pastanesi'nin yaşayan ruhu.” (s. 15)

karaladıktan sonra yeniden yazmaktı. Henüz bir düşünce parıltısı olan *Az Roman* azar azar kendine doğru açılmaya başlamıştı.” (s. 4-6)

Az Roman'ın gerek yazınsal oluşumu gerekse kurgusu ve içeriği bakımından deneysel bir erkle kaleme alınan bir anlatı olduğu anlaşılır. Duru'nun (2007) “deneysel bir yolculuk” (s. 13) addettiği bu süreçte Fidan (2012), birkaç metrekairelik bir odada az bir yaşamın olanaklarını kullanmaya çalışan Duru ile deneysel bir yazın serüveninin içine sürüklendiklerini (s. 9) belirtir. Güncel yaşamdaki saçmalıkları yazıda da yürütmek isteğiyle Cervantes'in toplama ve yığma yöntemini kullanan (Duru, 2007, s. 13) yazar, bu bağlamda alışlagelmiş bir tümce düzeninden ziyade romanın içeriği ile koşut olan bir dil anlayışını benimsemiş ve deneysel bir girişimin yansıması olarak Fidan'ın (2009) ifadesiyle İkinci Yeni gibi bir düzyazı fikriyle düzenli gramere son verip akla ilk gelen konuyu başka sözcüklerle yazma (s. 7) yoluna gitmiştir.

Az Roman, parçalı bir kurgusal atmosferde soluk alan çok sesli bir anlatıdır. Birbirinden bağımsız gibi görünen ancak anlatının bütünlüğü içinde birbiri ile organik bir bağı bulunduğu anlaşılan parçalardan oluşan romanda Duru'nun bir yapboz gibi her bir parçayı akronik olarak anlatının çeşitli yerlerine serpiştirdiği görülür. Maksudyan'ın (2013) deyimiyile “yığılmış, biriktirilmiş ama derlenip toplanmamış bir çeşit tasnifsiz arşiv”i andıran anlatıda her bir parçanın anlatı içinde bir fonksiyonu bulunur.

Temelde iki kurmaca düzlemde oluşan roman otobiyografik bir kurgusal strateji ile kendisini kurmaca bir roman yazarı olarak anlatıya dâhil eden Orhan Duru'nun imgeleminde yarattığı bir mekân olan *Kıyak Otel*'de geçen “Az Roman” adlı anlatısından oluşur. Dolayısıyla *Az Roman* anlatı içinde bizzat kendisinin vücut bulduğu, bir başka ifadeyle *Az Roman*'ın başrolde olduğu bir anlatıdır. “Gerçeklik çatısının altında gelişen daha çok hastalık ve yaşam sularında yüzen bir anlatı”nın (Fidan, 2009, s. 6) hüküm sürdüğü birinci kurmaca düzlemde *Az Roman*'ı yazarken hastalığı ile mücadele ettiği bilinen Orhan Duru bir roman kahramanı olarak kurmaca bir dünyada “Az Roman”ı kaleme alır. Romanda yazarın Cihangir'deki evini *Az Roman*'ın düşsel çatısına açılan (Fidan 2009, s. 6) *Kıyak Otel* adı ile kurgusal bir imgesel mekâna dönüştürdüğü görülür. Fidan'ın (2009) ifadeleriyle Orhan Duru'nun düşleminde gerçek ötesi bir yapıya, kıyak bir otele dönüşen bu evde odalar yer değiştirir, kendi aralarında fısıldaşır, Kıyak Otel'in sakinlerini gözlemler, hatta rüyalar görürler ve burada kendi kendine kaybolup sonra birden ortaya çıkan eşyalar ve Duru'nun düşlerinin cisimleşmiş varlıkları olan hayaletler vardır. (s. 6-7) Romanın ikinci kurmaca düzlemi ise anlatı içinde yazılmakta olan “Az Roman” anlatısıdır.

Az Roman'da Orhan Duru'nun yaşamına ilişkin kimi çizgileri kurgusal bir veri olarak kullandığı görülür. Birden kendisini hem Orhan Duru'nun evinde hem de hayal ettiği kıyak bir otelin içinde bulduğunu (Güntan, 2013, s. 14) dile getiren Burak Fidan (2012), yaşamının sürüklendiği yerdeki az'lığı yazarak aşmaya, kırmaya çalışan büyük bir yazar addettiği Orhan Duru'nun onu düşsel, kurtarılmış ve ölümün yok sayılarak sonsuzluğun beklendiği bir alan olan Kıyak Otel'deki düşünün içine çektiğini (s. 9) belirtir. Romana Duru'nun yaşamında önemli bir yeri bulunan Ömer Uluç, Yüksel Arslan, Hayalet Oğuz (Oğuz Haluk Alplaçin) gibi isimlerin de birer kurmaca karakter olarak konuk olduğu görülür. Söz gelimi anlatıda Yüksel

Arslan'a hitaben yazılan mektubu (Duru, 2012, s. 19) bu bağlamda otobiyografik bir kolaj olarak nitelendirmek mümkündür. Nitekim Duru'nun 1957-1972 yılları arasında Yüksel Arslan'a yazdığı mektuplar¹² söz konusudur. Orhan Duru'nun dostları arasında yer alan Şaziye Hanım, Oktay Bey, Perihan Hanım gibi isimler de romanın gerçekliği içinde bir görünüp bir kaybolan hayaletler olarak anlatıda yer alır. (Güntan, 2013, s. 15) Güntan'a (2013) göre "Az Roman, yakın çevre içinde, Orhan Duru'nun dostlarına giderayak gönderdiği... bir selam gibi"dir. (s. 15) Orhan Duru'nun hastalığının¹³ belirgin bir otobiyografik veri olarak dikkati çektiği romanda yazarın "Az Roman Macerası" başlıklı kısımda romanın adına ilişkin getirdiği açıklamaların¹⁴ da anlatı içindeki açıklamalar (Duru, 2012, s. 21) ile büyük ölçüde örtüştüğü görülür. Anlatıda "Az Roman"ın yazım süreci anlatı içinde anlatı ile şekil alan otobiyografik bir kurmaca ile okura ifşa edilir:

"Kıyak Otelimiz bugünlerde çok sakin, hiç müşteri gelmiyor. Biz de bu sessizlikten faydalanıp çalışmalarımızı ilerletmek ve bir Az Roman yazmak istiyoruz. Bunu duyan gazeteciler Burak'a telefon edip ne anlatacaksınız diye soruyorlar. Ben uzaktan "Romanımız azdır abiler!" diye bağıryorum ve gereksiz mercilere gerekli açıklamamızı yapıyoruz. Esinimizi Cervantes ve Joyce'tan aldığımızı, her an her şeyi yapabileceğimizi, bizden korkmaları gerektiğini söylüyoruz. Çıtayı yüksek tuttuğumuz için Tanrı bizi korusun!" (Duru, 2012, s. 21)

Roman kendisini kurmaca bir roman yazarı olarak anlatıya dâhil eden Orhan Duru'nun imgeleminde yarattığı düşsel bir mekân olan *Kıyak Otel*'in tasviri ile başlar. İmgesel bir atmosferin baskın olduğu romanda okur daha ilk etapta anlatıcının bilincindeki bu atmosfere dâhil edilerek onun zihninden akanlara şahit olur. Romanda Burak Fidan'a kıyak bir otele kaçırıldıkları ihtimalinden (Duru, 2012, s. 20) söz eden anlatıcının kendisine düşsel bir dünya kurduğu görülür:

"İlk karşılaştığım düş kıyak bir otelde oldu. Yani kendimi kıyak bir otelin odasında buldum. Tanımadığım bir odada. Sonra kalkıp etrafı dolaştım ve odama yakın salonda Burak'ı uyurken gördüm. "Baksana bizim için kıyak bir otel odası" dedim. Arkadaşım da katıldı bu yargıya. Böylece düşümüzün içinde kıyak bir otel odasında salonu dolaşmaya başladık... Zengin bir düş... Bu düşler bu Kıyak Otel'in salonlarında belirip belirip uyuyorlardı herhalde. Başka bir şey düşünemiyordum." (Duru, 2012, s. 73)

12 Orhan Duru (2015). *Ferit Edgü & Yüksel Arslan'a Gençlik Mektupları (1957-72) "27 Mayıs" Günlüğü*. (Haz. Burak Fidan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

13 Romanda anlatıcının "Hastaneden çıktığımdan bu yana yürüyüşüm aksıyor. Zorlukla yürüyorum. Bu nedenle baston kullanıyorum. Hastaneden çıkışım ve iyileşmenin ilk belirtileri belirlediğinde bu kez ağırlığı romana veriyorum." (Duru, 2012, s. 89) şeklindeki cümleleri Duru'nun hastalığına işaret etmektedir. Nitekim 2005 yılında prostat kanseri olduğunu ve henüz kemiklerine sıçradığını öğrenen Duru, hareket alanı oldukça sınırlı olduğundan bastonuyla, Türkçe tercihiyle "sopa"yla yürüyebilmektedir. (Fidan, 2009, s. 4)

14 İlgili yazıda Duru (2007) romanın adının Az Roman olma gerekçesini şöyle açıklar: "Şimdilik az pilav gibi Az Roman da azar azar ve dikkatli bir biçimde çoğalıyor. Nuruosmaniye'den Kapalıçarşı'ya giderken bir lokanta vardı. Bursa Gül Lokantası. Lokantayı yöneten aşçılar, garsonlar, "kanarya, kanarya" diye bağırlardı. Kanarya sarı renginden ötürü kuru fasulyeyi simgeliyordu. Ve çoğunlukla ucuz olsun diye az pilav ve az kuru yedik. Böylece yarı fiyatına bir öğün yemeği çıkarırdık. Şimdiki roman fikriyle birlikte Az Roman adını düşündüm. Az roman deyince az pilav yansması geliyor aklımıza ve yüzümüzde bir gülümseme beliriyor." (s. 12)

Az Roman'da anlatıyı sarmalayan hayaletler “Kıyak Otel içindeki düşsel varlıklar”dır. (Duru, 2012, s. 92) İçinde bulunduğu ortama karşı yoğun bir yabancılık duygusu hisseden (Duru, 2012, s. 18) ve hayalet benzeri garip tiplerle karşılaşan (Duru, 2012, s. 29) anlatıcı, böylece tekinsiz bir atmosfer içinde olduğunu okura duyumsatır. Dolayısıyla bir leitmotif olarak anlatıda dikkati çeken *hayalet*, romandaki bu atmosfere işaret eden bir metaforudur. Romana otobiyografik bir kurgusal strateji ile dâhil edilen pek çok ismin de anlatıcının imgeleminde birer hayalet olarak alımladığı kişilikler olduğu sezilir. Bu hayaletler içinde yer alan ve çocukluğunda uçaklara duyduğu ilginin bir yansıması olarak anlatıcının üzerinde büyük bir etkisi olan “hayalet pilot”un anlatıya bilim kurgusal¹⁵ bir çeşni kattığını dile getirmek mümkündür. Bu bağlamda romandaki “hayalet pilot” tasviri bunu açıkça ortaya koymaktadır:

“Başında kızılötesi görüşleri olan bir gözlük taşıyor... Yüzü birer küçük yumurta benzeri köşelerden yapılmış gibi. Dudakları daha küçük yumurtalardan oluşuyor. Yan tarafta açık üçgenler, üzerinde ise radar benzeri aygıtlar var. Bütün bunlar hayaletlerin hayalet olmadığını, belki de birer robot olduğunu ortaya çıkarıyor. Belki de bir Japon komplosu ile karşı karşıyayız. Biz cep telefonları ile uğraşırken belki de Japonlar çok ileri robotlar üretmiş olabilirler... Bu aygıtlar, robotlar ya da hayaletler bir gece kalkıp bana saldırırlarsa ben ne yaparım... Bu evde değişik bir şeyler olduğunu hiç kimseye anlatamıyorum.” (Duru, 2012, s. 31-32)

Somut ve alışılmış bir gerçeklik anlayışının tartışmaya açıldığı romanda bilişsel realite algısı bulanıklaşan anlatıcının *Kıyak Otel*'in hayaletlerle çevrili sanrısız dünyasında var olma çabası içinde olduğu görülür. Anlatıcının “Neyse ki hayalet pilot “Vong vong” diyor ve asfalt yol üzerinde hızla ilerleyerek havalanıyor. Bütün bu çabalar kendimizi yaşatmak ya da gerçeklere ulaşmak için değil mi?” (Duru, 2012, s. 35) şeklindeki ifadeleri bu kanıyı doğrular. Romanda “*Az Roman*” anlatısının da kendi gerçeğini kanıtlamak isteyen (Duru, 2012, s. 64) anlatıcının bu amacının bir iz düşümü olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda kurmaca yazarın “İçinde bulunduğum durumda ortaya çıkmış olan kurgusal yaratıkları incelerken çok tuhaf ve beklenmedik durumlarla karşılaşmış bulunuyorum. Bir kere bu yaratıklar epistemolojik açıdan... bir varlık oluşturuyorlar. Buna itiraz edenleri Kıyak Otel’e kıyak bir şekilde çağırıyorum. Gelsinler ve görsünler.” (Duru, 2012, s. 41) şeklindeki ifadelerinden anlaşılacağı üzere okuru yarattığı imgesel dünyanın varlığına ikna etme kaygısı güttüğü görülür.

Romanda belleği gittikçe zayıflayan (Duru, 2012, s. 54) anlatıcının kaleme almakta olduğu anlatısında yer verdiklerinin, anımsadığı bellek kalıntılarından ibaret olduğu anlaşılır. Dolayısıyla “*Az Roman*” hastalığının etkisiyle bellek yitimine uğramakta olan bir yazarın zihnindeki kalıntılardan oluşan bir anlatıdır. Nitekim romanda kimliğini sorgulayan anlatıcı, kafasının içerisindeki mantık oyunları ve yazım inceliklerinden mahrum sözcükleri yansıttığını (Duru, 2012, s. 78-79) dile getirir. Belleği ile birlikte eşyalarını, defterlerini, kitaplarını yitiren (Duru, 2012, s. 48) anlatıcının var olma kaygısı ile *Az Roman*'ın bitmemiş parçalarını kurtarma peşine düştüğü (Duru, 2012, s. 27) ve belleğini diri tutma çabası ile kendisine “bellekle bilincin,

15 Orhan Duru'nun bilim kurguya ilgi duyan; hatta Türk edebiyatında science-fiction sözcüğüne karşılık olarak bilim-kurgu sözcüğünü önermesiyle (Duru, 1973, s. 333) konuya ilişkin kavram kargaşasını gideren bir isimdir. Kendisinden önce Yalçın İzbul'un ortaya attığı “kurgu-bilim” sözcüğü kullanılmaktadır. (Gürsoy, 2019)

teknikle içsellik d6vüşü” (Duru, 2012, s. 54) addettiği bilim kurgusal bir dünya kurduğu görölür. Anlatıda bu dünyayı yitip giden bellek karşısında bir tür sığınak olarak yorumlamak mümkündür. Uzay gemilerinin, UFO’ların, garip uzay yaratıklarının ve uzay taşlarının bu dünyanın parçaları olarak anlatıda yerini aldığı romanda anlatıcının belleğinde açılan boşluk karşısında uzay boşluğunu kendisi için bir tür kurtuluş addettiği görölür. Anlatıda yazarın iyileştirici gücüne inandığı (Duru, 2012, s. 141) boşluk, metaforik olarak bir kurtuluşu imlemektedir.

Anlatı içinde kaleme alınmakta olan “Az Roman” anlatısının yazım sürecinin bizzat okurla paylaşıldığı romanda, anlatının sonlarına doğru kurmaca yazarın okurla hasbihale giriştiği ve romanını adeta özetlediği görölür. “Az Roman’ın işi giderek azalıyor. Belki de ardımızı döner dönmez bir de bakacağız ki Az Roman bitmiş.” (Duru, 2012, s. 111) şeklindeki ifadeleri ile kaleme almakta olduğu romanının sona yaklaşmakta olduğunu okura duyuran yazar, bir masal içinde yaşıyormuş gibi onlara her şeyi anlatmaya çabaladığını, bu arada sanrılar, sancılar ve bunalımlar geçirdiğini, kıyak bir otel odasından başlayarak gördüklerini sıraladığını (Duru, 2012, s.118) dile getirir. Romanda anlatıcının zihninden akan “Neredeyiz, akşamda mıyız? Akşamımız. Niye akşamdaymışım? Belki de sabahız. Ben kimim? Sabah olduğuna göre akşam nerede?” Ben kimim? Benim saatim yok. Zamanım çöktü.” (Duru, 2012, s. 162) şeklindeki düşüncelerinden anlaşılacağı üzere zaman algısı da karmaşıklaşmakta ve beyin travması ya da parkinsonun etkisiyle yürümekte zorluk çekmektedir. (Duru, 2012, s. 174) “Kurgusu yazar tarafından tamamlanmamış” (Fidan, 2012, s. 10); bir diğer ifade ile “yazarı tarafından ‘işte şimdi bitti’ denilemeyen” (Fidan, 2009, s. 4) bir yapıt olan *Az Roman* yarım kalmış bir anlatı olarak bir hastane odasında son bulur:

“Az Roman bir kuyudur. Suyu çok soğuk olan bir kuyu. Kumsal olan bir sahilde çok sıcak bir havada başımızdan aşağı kovalarla su dökerek ferahlıyoruz. Kovaları kuyudan Burak getiriyor. Uzaktan bedevilere benzetiyorum onu. Bu bir rüya. Az önce gördüm. Galiba burası bir hastane. Odamız hâlâ kıyak.” (Duru, 2012, s. 175)

Kurmaca içinde bir kurmaca dünyanın hayat bulduğu *Az Roman*’da sözü edilenler, anlatı içinde yazılmakta olan “Az Roman”ın birer parçasıdır. Kurgusu kadar özü bakımından da çok sesli bir anlatı olduğu anlaşılın roman, Duru’nun gündelik yaşamı kurgusal bir malzeme olarak kullandığı bir anlatıdır. Güncel yaşamda içine düşülen saçmalıkları yazıda da yürütmek (Duru, 2007, s. 13) gayesiyle kaleme alınan roman, parçalı bir zeminde gündelik yaşam dışında da pek çok konuya sahne olur. Söz gelimi kurmaca yazarın seyahat izlenimleri, mason tapınakları, mortgage, batıl inanışlar, uzay, eski paralar, eski yazılar, bienaller, küreselleşen dünya, bozulan ekolojik denge, kediler ve savaşlar bu sahnede rol alır. Duru’nun giderek artan hastalığının romanın kurgusunda olduğu gibi içeriğinde de etkili olduğu görölür. Yazarın hastalığı dolayısıyla içine düştüğu boşluğu adeta *Az Roman*’ı ile doldurduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda Fidan’ın görüşleri kayda değerdir:

“Sokrates hücrelerinde ölümü beklerken flütle bir melodiye çalışıyormuş. “Şimdi neden bunu çalışıyorsun?” diye sormuşlar. O da ölmeden önce bu melodiyi çalmak için diye yanıtlamış. Orhan Duru da “Az Roman”da böyle bir melodiye çalışıyordu, öyle görüyordum ben. Buradaki tavır, yaşama tutunmak değil aslında. Yaşama

tutkuyla bağlı birinin tavrı bu, doğru. Benim anladığım, yaşama tutunmak değildi. Daha çok ölüme hazırlanmak, ölümü karşılamak gibi bir şeydi. Eğer hastalığınız, doktorların üç aşağı beş yukarı ölüm tarihi verebildiği denli kötücül bir hastalıksa yaşamın içinde kocaman bir boşluk açılıyor. Duru bu boşluğu bir yapıyla doldurdu.” (Güntan, 2013, s. 14)

Az Roman'da ekonomik ve siyasi meseleler ile yayın ve edebiyat dünyasına ilişkin kimi meselelerin yer yer eleştirel bir tonla anlatı dünyasına taşındığı dikkati çeker. Anlatıda söz gelimi hayat pahalılığından ve borsanın deniz gibi dalgalanmasından (Duru, 2012, s. 23-24) dem vuran anlatıcının isyanlardan ve askeri darbelerden söz ettiğine dünyada sürüp giden savaşlardan “Bu dünya ne kadar çok savaş seviyor anlaşılabilir gibi değil. Bugünlerde gene savaş hırsı çoğalmış durumda. Kimse kimsenin gözünün yaşına bakmıyor.” (Duru, 2012, s. 95-96) şeklindeki cümleleri ile yakındığı görülür. Romanda anlatı içinde de bizzat kurmaca bir anlatı olarak dikkati çeken “Az Roman”ın bu isimle anılması yayın dünyasına yönelik bir eleştiriyi ihtiva eder. Fidan’ın (2009) ifadeleriyle edebiyat piyasası çok romandan geçilmiyorken Duru “Çok olanında iş yok.” yönündeki düşüncesi ile az ve öz olanın peşindedir. (s. 6) Anlatıda da piyasa romandan geçilmediğinden (Duru, 2012, s. 23) söz edildiği ve kendisini bir “az romancı” (Duru, 2012, s. 34) olarak tanımlayan kurmaca yazarın “Az Roman” yazmanın edebiyatı yoğunlaştırmak demek olduğunu (Duru, 2012, s. 88) dile getirdiği görülür. Edebiyat dünyasında yazarlar arasındaki bitip tükenmeyen çekişmelerden söz eden anlatıcı “Bizimse hiç böyle problemlerimiz yok... Gördüğümüz üzere gül gibi geçinip gidiyoruz.” (Duru, 2012, s. 83) şeklindeki sözleri ile Az Romancılar’ı bu çatışmalardan bağımsız kılar. Eleştirel bir tavırla Ece Ayhan ayarında bir ozanın az bulunmasından (Duru, 2012, s. 34) yakınan ve Yaşar Kemal’e neden Nobel verilmediğini (Duru, 2012, s. 58) sorgulayan anlatıcının kimi yazarların deneysel olma yolunda düşsel bir dünya yaratmak üzere başvurdukları yöntemleri de kurmaca bir veri olarak anlatısında işlediği görülür:

“Birçok yazarın düşlerini geliştirmek, ilginç düşler yakalamak için her yola başvurduklarını biliyorum. Bunlar içinde esrar ya da ot saranları, sigara içenleri, dişlerini fırçalayanları, nargile çekenleri, kokain kullananları, yapay ya da doğal uyuşturuculara başvuranları tanıyorum. Gençlerle birlikte tiner çekenler de var... Şimdi bu tineri yazarlar deneylerini yazıp bu yolla kendilerini daha koyu bir düş ortamına sokmak inancı içindeler.” (Duru, 2012, s. 72)

Birtakım tarihi olaylarla tarihi kişiliklerin anlatıya dâhil edildiği romanda tarihin *Az Roman*'ın özü için bir malzeme niteliği taşıdığı görülür. Romanda anlatıcının “Doğal olarak bizim Az Roman’ımızda gerçekçi noktalara değinmek için bir süre geriye gitmeliyiz ve tarihle de uğraşmalıyız. Çünkü tarihler, tarihten kalma belgeler ve betikler bizim çabalarımıza yardımcı oluyorlar.” (Duru, 2012, s. 93-94) şeklindeki cümleleri bu bağlamda dikkati çeker. Tarihle birlikte Doğu - Batı meselesi de *Az Roman*'da temas edilen konular arasındadır. Romanda yer yer Doğu'nun yer yer de Batı'nın Doğu'ya yönelik oryantalist tutumunun eleştirisi yapılır. Doğu'nun Batı uygarlığı düzeyine erişememesinin kavgacılığına ve düzensizliğine (Duru, 2012, s. 121-122) bağlandığı romanda öte yandan Avrupalıların Doğu'ya daha çok oryantalist olarak baktıklarına (Duru, 2012, s. 123) işaret edilir. Anlatıcının ise bu durumu eleştirdiği görülür.

Türkiye'nin uluslararası medya tarafından aşağılanmasına (Duru, 2012, s. 126-127) duyulan tepki anlatıda buna bir örnek teşkil etmektedir.

Sonuç

Orhan Duru'nun *Az Roman*'ının bir analize tabi tutulduğu bu bildiriye *Az Roman*'ın gerek çıkış noktası gerekse kurgusu ve içeriği ile özgün bir yazınsal girişimin ürünü olarak deneysel bir nitelik taşıyan bir anlatı olduğu saptanmıştır. Bu yönüyle Duru'nun öykücü kimliğinin yanı sıra romancı kimliği ile de okura farklı bir kurgusal ve özsel pencere açan bir yazar olduğu, dolayısıyla öykücülüğündeki deneyselliği romancılığına da taşıdığı anlaşılmıştır.

Çalışmada *Az Roman*'ın parçalı unsurların aynı çatı altında birleştirildiği kurgusu ve içeriği bakımından çok sesli bir roman oluşu ile karnavalesk bir yapı taşıdığı belirlenmiştir. Duru'nun bir romancı olarak düşsel, bilim kurgusal ve imgesel bir atmosferle şekil alan bir anlatı inşa ettiği anlaşılan bu çalışmada yazarın bu tutumu ile okuru düşünmeye sevk ederek anlatıda aktif kılmayı hedeflediği tespit edilmiştir. Bu yönüyle *Az Roman*'ı her ne kadar yarım kalmış olsa da farklı okumaları olanaklı kılan bir anlatı olarak nitelendirmek mümkündür.

Anlatı içinde bizzat kendisini içeren *Az Roman*, hastalığın pençesindeki bir yazarın yarattığı kurgusal dünya ile var olma çabasının işlendiği bir anlatıdır. Bildirinin sonucunda Duru'nun inşa ettiği bu dünya ile romanı bir varoluş aracı olarak alımladığı anlaşılmıştır.

Kaynakça / References

- Andaç, Feridun; Duru, Orhan; Sancak, Jale ve Doğan, Erdal (1996). Dönence/Öykücülüğümüzde 1950 Kuşağı. *Adam Öykü*, 2, 144-152.
- Aslan, F. (2013). Orhan Duru Öykücülüğünde Sembolik Dil ve Yinelemeler. *Erdem*, 65, 59-70.
- Batmankaya, M. (1997). Orhan Duru: "Benim Öykülerim İçinde Bulduğumuz Kasvete Karşı Bir Direniştir". *Hürriyet Gösteri*, 196, 18-22.
- Durmuş, G. (2018). Orhan Duru'nun İlk İki Öykü Kitabında Birey ve Toplum. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 6/12, 283-299.
- Duru, O. (1973). "Science-Fiction" Sözcüğüne Türkçe Bir Karşılık Arama Denemesi. *Türk Dili Bilim-Kurgu Özel Bölüm*, 256, 332-340.
- Duru, O. (1994). Okuma Bende Bir Tutku. *TYS Edebiyat*, 7, 21-22.
- Duru, O. (1996). Geçmişe Bir Bakış Kuşağımıza Sarılınca. *Adam Öykü*, 2, 145-148.
- Duru, O. (2007). *Az Roman* Macerası. *Az Roman* (Haz. Burak Fidan) içinde (s. 11-14). İstanbul: Raskol'un Baltası.
- Duru, O. (2008). *Öykü Yazmanın Sırları*. (Ed. Z. Aybike Yılmaz). İstanbul: Karakutu Yayınları.
- Duru, O. (2012). *Az Roman*. (Haz. Burak Fidan). İstanbul: Raskol'un Baltası.
- Duru, O. (2015). *Ferit Edgü & Yüksel Arslan'a Gençlik Mektupları (1957-72) "27 Mayıs" Günlüğü*. (Haz. Burak Fidan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Edgü, F. (2021). *Orhan Duru- Ölmeden Önce Öldükten Sonra*. (Ed. Burak Fidan). İstanbul: Raskol'un Baltası.
- Ergülen, H. (2013). "Burak Fidan ve Lâle Müldür ile Söyleşi". <https://www.artfulliving.com.tr/edebiyat/burak-fidan-ve-lale-muldur-ile-soylesi-i-514>. Erişim Tarihi: 04.08.2021.
- Fidan, B. (2009). *Orhan Duru'dan Az Roman*. *Kitaplık*, 126, 4-11.

- Fidan, B. (2012). Hazırlayanın Notu. *Az Roman*'ın içinde (s. 7-10). İstanbul: Raskol'un Baltası.
- Güntan, A. (2013). Burak Fidan'la Orhan Duru'nun 'Az Roman'ı Üzerine. *Cumhuriyet Kitap*, 1199, 14-15.
- Gürsoy, M. (2019). Bilim-kurgu, Dili ve Çevirisi Üzerine Söyleşi. <https://parsomenfanzin.com/2019/05/30/bilim-kurgu-dili-ve-cevirisi-uzerine/>. Erişim Tarihi: 14.08.2021.
- Kopan, Y. (2012). Az Yaşam Üstü Az Roman. <https://filucusu.yektakopan.com/az-yasam-ustu-az-roman/>. Erişim Tarihi: 04.08.2021.
- Maksudyan, N. (2013). Dizbaz Defter. <http://www.sabitfikir.com/elestiri/dilbaz-defter>. Erişim Tarihi: 04.08.2021.
- Memiş Baytimur, N. (2012). *Orhan Duru Öykülerinde Yapı ve İzlek*. Yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi: Elazığ.
- Mengi, N. (2009). Orhan Duru'nun İstanbul ve Tango Geceleri Kitaplarında "Kent" in Görünümleri, *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 4, 52-63.
- Özata Dirlikyapan, J. (2010). Kabuğunu Kırın Hikâye Türk Öykücülüğünde 1950 Kuşağı. İstanbul: Metis Yayınları.
- Özlu, D. (2013). Yaşamla Hiçlik Arasında. *Cumhuriyet Kitap*, 1199, 15.
- Özübal, O. C. (2013). Burak Fidan: "Bu çağın hızını tek başına yakalayabilmenin İmkânsızlığına inandım Orhan Duru'yla birlikte". <http://www.raskolunbaltasi.com/urun/burak-fidan-bu-cagin-hizini-tek-basinayakalayabilmenin-imbkansizligina-inandim-orhan-duruyla-birlikte/>. Erişim Tarihi: 04.08.2021.
- Özyalçın, A. (1998). Kara Gülmeden Bilimkurguya Bir Öykü Ustası Orhan Duru. *Cumhuriyet Kitap*, 437, 1-4.
- Reyhanoğulları, G. (2011). *Orhan Duru Hayatı-Eserleri-Sanatu*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi: Konya.
- Reyhanoğulları, G. (2012). Türk Edebiyatının İlk Bilim-Kurgu Öyküleri ve Orhan Duru, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/3*, 2183-2197.
- Reyhanoğulları, G. (2014). Gerçeküstüçülük ve Orhan Duru'nun Öykülerine Yansıması. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3, 267-291.